

Därför behövs förmögenhetsstatistik

När förmögenhetsskatten avskaffades år 2007 upphörde även insamlandet av förmögenhetsstatistik. Att Sverige saknar tillförlitlig förmögenhetsstatistik är anmärkningsvärt. Forskare har länge efterfrågat att ett förmögenhetsregister likt det vi hade under åren 1999–2007 upprättas igen. Men det är inte för forskarnas skull förmögenhetsstatistik behövs.

Den ekonomiska politiken syftar till att skapa ett stort välstånd som är rimligt fördelat i befolkningen. För att kunna identifiera problem och analysera effekterna av den ekonomiska politiken finns ekonomisk statistik som hjälpmedel till beslutsfattarna. Statistiska centralbyrån (SCB) har uppdraget att ta fram och tillhandahålla den offentliga statistiken. Det gör de utmärkt och Sverige har mycket tillförlitlig statistik på många områden – dock inte över tillgångar och skulder. Statistik över BNP, arbetslöshet, inflation, arbets- och kapitalinkomster, används rutinmässigt för att förstå den svenska ekonomin. Utan inkomststatistik hade vi inte kunnat säga mycket om inkomstjämlighet eller fördelningsmässiga effekter av olika politiska förslag. Vi hade famlat i mörker. På samma sätt famlar vi i mörker när det gäller analyser av hushållens skuldsättning eller ekonomisk ojämlikhet. Förmögenhetsstatistik utgör därför ett viktigt komplement till den ekonomiska statistiken.

Men behöver vi verkligen känna till hur tillgångar och skulder är fördelade på individnivå? Jag menar att vi behöver det. Behovet av förmögenhetsstatistik blir väldigt tydligt när vi vill förstå den ekonomiska situationen för våra äldre. Dessa utgör en mycket stor grupp i Sverige: drygt två miljoner invånare – en femtedel av befolkningen – är 65 år eller äldre. Ska vi förstå välbefinningsutvecklingen i Sverige är detta en nyckelgrupp att förstå. Med nuvarande statistik har vi dock inte möjlighet att förstå hur den ekonomiska situationen för pensionärer ser ut i Sverige i dag. Anledningen är att pensionssystemet är uppbyggt kring tre delar: allmän pension, tjänstepension och privat pensionssparande. Sparande i allmän pension och tjänstepension leder till inkomster som pensionär, medan det egna sparandet ackumuleras som förmögenhet. När vi i dag pratar om fattigpensionärer utgår vi ifrån personernas inkomster, inte deras förmögenhet. Det innebär att vi underskattar de ekonomiska möjligheterna för de som sparat privat till pensionen. Som ett tankeexperiment kan man tänka sig ett system där alla människor sparar exakt lika mycket som man gör totalt i dagens system, men i stället gör det privat. Hela den ekonomiska situationen för äldre avgörs då av hur stor förmögenhet de själva har sparat. I ett sådant system

skulle äldre ha precis samma ekonomiska standard som i dag, men alla skulle bedömas som fattiga enligt de ojämlikhetsmått som vi använder i dag, eftersom dessa huvudsakligen är inkomstbaserade. Utan förmögenhetsstatistik kan vi alltså inte förstå de äldres ekonomiska villkor.

När den äldre befolkningen är så stor som den är nu och växer så kraftigt som den kommer att göra framöver är det helt nödvändigt att kunna göra träffsäkra analyser och bedriva en effektiv ekonomisk politik som inkluderar de äldre. Särskilt viktigt är detta med tanke på att ojämlikhetsfrågorna sannolikt kommer att bli än viktigare än vad de har varit hittills. Den ökade ekonomiska ojämlikheten i Sverige beror delvis på en ökad andel äldre personer i ekonomin. Men har de det så dåligt som det ibland målas upp? Svaret är att vi inte vet.

Ett annat område där förmögenhetsstatistik skulle spela en nyckelroll gäller förståelsen för de privata skuldernas utveckling. Fler och fler har tillgång till krediter i många olika former. Det gäller allt ifrån snabblånen till bostadslånen. Flera experter och instanser har framfört en oro för risker med växande skulder. Även om den genomsnittliga skuldkvoten inte är oroväckande så kan den dölja en riskabel fördelning av skulder och tillgångar på individnivå. Att förstå hur skuldsättningen ser ut i olika delar av inkomstfördelningen är centralt för att förstå vilka risker den privata skuldsättningen innebär på makronivå men även ur ett fördelningsperspektiv. Riksbanken har därför på goda grunder påtalat behovet av förmögenhetsstatistik.

Huruvida Finansdepartementet uttryckt ett behov av förmögenhetsstatistik vet jag inte, men att sådan statistik skulle underlätta analyser av fördelningsmässiga konsekvenser av den ekonomiska politiken framstår som helt uppenbart. Oavsett vilken politisk tillhörighet man har torde det finnas ett intresse av att kunna förstå den svenska ekonomin, hur den ser ut och vart den är på väg. Argumentet att förmögenhetsstatistik endast behövs för förmögenhetsbeskattning är märkligt. Förmögenhetsstatistik borde vara en självklar del av den ekonomiska statistiken, precis som inkomststatistiken. Att regeringen alldeles nyligen annonserade att möjligheterna att upprätta statistik över tillgångar och skulder ska utredas är därför mycket välkommet.

Mikael Elinder